

Трус по скалата на „Магнитски“?

Написано от Огнян Минчев, kultura.bg
Неделя, 13 Юни 2021 20:52

Desebg.com препечатва анализа на Огнян Минчев, публикуван в [Портал „Култура“](#).
Авторът е политолог, доктор на социологическите науки. Преподава „Теория на международните отношения“ в Софийския университет. Директор е на Института за регионални и международни изследвания и председател на Управителния съвет на българския клон на организацията „Прозрачност без граници“. Автор е на множество анализи по вътрешна и международна политика.

Две значими събития могат съществено да променят политическия процес в България – обявяването на санкциите по закона „Магнитски“ срещу ключови лица на българската олигархия от Министерството на финансите във Вашингтон и посещението на лидери на ДПС начело с Мустафа Карадайъ в Турция.

Санкциите срещу Дилан Пеевски, Васил Божков и още четири лица показаха, че ключовият съюзник на България в атлантическата общност – САЩ – едва ли ще приемат за пореден път разиграването на стария сценарий за „категорична политическа промяна“ и „обновление“, който българската посткомунистическа олигархия практикува винаги, когато се налага смяна на политическите актьори, обслужващи интересите ѝ на държавния връх. Този път ще се наложи промяната да бъде по-дълбока – и по всеобхватна. Тя ще трябва да засегне – при това доста болезнено – дълбоките интереси на олигархичния елит, който управлява България през десетилетията след 1989 г.

Два са основните приоритета – до голяма степен свързани помежду си – от които българската посткомунистическа олигархия не отстъпва, когато става дума за защита на нейните дългосрочни интереси. Първият е съпротива и осуетяване на всяко дълбоко и ефективно реформиране на българската държава като система от публични институции, способни да взимат и осъществяват прозрачни и ефективни управленски решения. Възстановяването на българската държавност след половин век колониално квазидържавно битие в съветската империя бе блокирано от наследниците на комунистическия режим. Те имат нужда от поредно издание на една „ерзац държава“, която да бъде публично продължение на техния задкулисен интерес за системно ограбване на обществото чрез всеобхватна корупция и заобикаляне на неефективно конструиран и практикуван закон. Слабата посткомунистическа „ерзац държава“ е призвана да узаконява чрез управленски решения системното източване на национален ресурс от олигархичната система на организирана престъпност.

Естествено, публичните лидери на една подобна квазидържава, обслужваща ограбването на обществото не могат да останат дълго време популярни. Голяма част от тях в крайна сметка се оказват активни сътрудници и съучастници в олигархичното преразпределение на общественото богатство. Техният рейтинг бързо пада надолу и обикновено след един мандат трябва да бъдат сменени, за да се успокои нарастващия гняв на отново измамените граждани. В алтернативния вариант един по-решителен –

Трус по скалата на „Магнитски“?

Написано от Огнян Минчев, kultura.bg
Неделя, 13 Юни 2021 20:52

понякога и по-почтен политически лидер – министър-председател, решава да направи ключови реформи в полза на националния интерес, но във вреда на олигархията и ... си отива след избухване на обществени бунтове и пропагандна кампания на очерняне. И в двата варианта премиерите се сменят, но олигархията остава... Остава и една специфична за България институция на посредничество между организираната олигархична престъпност зад сцената и политическото лидерство на сцената – една етнокорпоративна пирамида, обединяваща икономическа власт, система на институционализирана търговия с влияние и тотален контрол върху част от българските граждани ... Но за това – след малко...

Вторият приоритет на олигархията е съхранението и практикуването на тясна свързаност и партньорство с ключови елементи на постсъветската руска олигархия. Общият произход от специалните служби и политическата полиция на комунистическия режим в Москва и София е основата на това партньорство. В посткомунистическия период то се фокусира върху ключови сектори (енергетика, финанси, междуетнически отношения), чрез които Москва може да съхрани определена степен на контрол върху „отплавала“ към Европа България, докато дойдат „по-добри времена“ за възродена имперска експанзия на Кремъл. В енергетиката основно правило на „партньорството“ е стремежът към практикуване на руски енергиен монопол в България. В стратегически план енергийният монопол е отлично средство за дългосрочно съхраняване на геополитическия контрол на Москва. В икономически план той произвежда монополно високи цени, печалбата от които е частично използвана за системно корумпиране на българските национални институции, политическата класа и държавната администрация. Корупционният контрол играе важна роля за самото съхраняване на енергийния монопол. В България от четвърт век не може да бъде построено елементарно съоръжение като газовия интерконектор с Гърция, който би диверсифицирал доставките и потенциално би прекратил монопола на „Газпром“ на българския пазар.

Проектът „Белене“ – реализиран или не – обслужва стратегическата цел ядрената енергетика да остане изцяло под руски монопол. В Белене няма сложена „тухла върху тухла“, а българската „инвестиция“ в корупционни схеми възлиза на милиарди... „Лукоил“ не плаща данък печалба на българската държава от стъпването си в Нефтохим преди две десетилетия – твърди се, че през цялото това време работи на загуба. Българската държава няма фактически достъп до процедурите на внос и износ на пристанище „Росенец“. Еднократният опит от страна на шефа на агенция „Митници“ Ваньо Танов да бъде установен контрол потъна в информационно небитие. Значителна – и нарастваща част от монополно високата печалба от вноса на руски енергоизточници в България през последното десетилетие се насочва към все по-мощна пропагандна кампания на Москва – в медиите и социалните мрежи, насочена към ерозиране на обществената подкрепа на българите за членството на страната в ЕС и – особено – в НАТО. Парадоксален – по-скоро безсрамен е фактът, че ЕС ежегодно инвестира в

Трус по скалата на „Магнитски“?

Написано от Огнян Минчев, kultura.bg
Неделя, 13 Юни 2021 20:52

България нарастващи суми (от 1,5 до 3 млрд. евро) от кохезионния си фонд, а Русия извлича ежегоден данък „колониална зависимост“ в подобен размер от България – чрез енергоносители и други инструменти, но руската пропаганда тръби за това, че „Европа ограбва България“.

Функционирането на олигархичната връзка между корпоративния ъндърграунд и управленските решения на публичните институции предполага развитието на определени политически трансмисии между задкулисието и държавата. Тук, разбира се, важно значение имат лобистките практики спрямо депутати, министри и администратори, корупционният натиск върху политически партии и лидери и т.н. За да придобие олигархичната връзка устойчив характер обаче бе необходимо в нейната основа да се постави силна политическа организация – обикновено партия, която последователно да провежда интересите на задкулисието в институциите на държавата. Предвид произхода на посткомунистическата олигархия, в България най-подходящият кандидат за тази роля бе, разбира се БСП. Но през 90-те години БСП се оказа ненадежден партньор на олигархичното задкулисие. Партията на няколко пъти бе свалена от власт от големи вълни на обществено недоволство и бързо загуби голяма част от обществената си подкрепа и от институционалната власт на своя елит. Партньор, заслужаващ много по-високо доверие се оказа една друга партия, създадена с подкрепата на реформисткия комунистически елит на БСП и на специалните служби в София и Москва – ДПС.

През 1990 г. бе неотложно важно да се овладеят и компенсират щетите на т.нар. „възродителен процес“, да се избегне етнически конфликт по подобие на тези, които избухнаха в съседна Югославия. Москва имаше минимални възможности да съхрани дългосрочно стратегическо влияние в страните на рухналата съветска империя и един от инструментите за това бе контролът върху междуетническите отношения. И за София, и за Москва от ключово значение бе предотвратяването на опасността междуетническите отношения в България да бъдат поставени под контрола на Анкара. Създаването на ДПС начело с Ахмед Доган бе отговорът на дилемите в София и в Москва. Но тази партия и нейният лидер успя да постигнат многократно повече, отколкото нейните създатели очакваха от тях. С помощта на специалните служби Доган създаде строга и ефективна партийна йерархия – апарат, който успя да изгради монопол върху политическото поведение на българските турци и мюсюлмани. Нещо повече – ДПС постави под контрол цялостния общностен, стопански и дори личен живот на мюсюлманските общности, заменяйки изцяло контрола на бившата БКП с тоталния контрол на етнокорпоративната пирамида, която вече се разгръщаше в три взаимосвързани измерения. Първото – политическа партия за монополно представителство на турско-мюсюлманската общност в публичните институции. Второ – корпорация за тотален контрол над стопанския, общностния, културния живот на българските турци и мюсюлмани. Трето – надежден инструмент за овладяване на държавните институции, общински и национални, с цел прокарване на определени

непублични, частни организирани интереси и властови стратегии.

Очевидно формирана на етноцентриска основа, ДПС не можеше да играе открита водеща роля в българската политика. Толкова по-добре! Ако не можеш да бъдеш the King, можеш да се опиташ да бъдеш the King maker. Посредническата роля на „балансьор“ бе изиграна блестящо от Ахмед Доган, който някъде и някога бе очевидно добре обучен в изкуството на професионалната политика – за разлика от всички други свои колеги на българската политическа сцена. Още с отстраняването на кабинета на СДС през 1992 г. и подмяната му с доминираното от новата корпоративна олигархия управление на кабинета „Беров“, Доган доказа своята надеждност като посредник между посткомунистическия корпоративен ъндърграунд и публичните институции на държавата. Това го превърна в ключовата фигура на българския преход за завладяване и контролиране на държавата от страна на посткомунистическия олигархичен елит. През 90-те години ДПС играеше тази роля до голяма степен „неформално“ – тогава не бе допустимо открито управление на „турската партия“ начело на държавата. Завръщането на бившия цар вдигна това табу. ДПС открито влезе в управлението на националните институции. От 2001 г. започна изграждането на тоталната мрежа за системно корумпиране на държавните институции през кадровата политика на ДПС във властта.

През първото десетилетие на века бяха изцяло овладяни националните институции на земеделието, екологията, регионалното развитие, инструментите на държавните поръчки... През 2009 г. Доган заяви на избирателите си – „Аз разпределям порциите...“ След 2005-2007 г. започна концентрирането на корупционно извлечения ресурс в КТБ – един много различен от дотогавашните опити за създаване на „банка на властта“. КТБ не просто пазеше парите на властта. КТБ използваше парите на властта за целите на едно тотално подкупване и обвързване на голямата част от националния политически, правосъден и бизнес елит в разгърнатата мрежа на експанзиращ корупционен контрол. КТБ фалира, но мрежата не само остана, но кристализира в мащабна структура на вербуване и контрол на ключови държавни йерархии – в институциите за сигурност, правосъдието, парламента, изпълнителната власт... Функционирането на тази могъща корупционна мрежа бе прикривано с изградената медийна империя на Сарая, която след 2005 г. постепенно включи основните печатни издания и националните електронни медии. През краткото управление на кабинета Орешарски ДПС успя чрез водещата си роля в управлението да финализира завладяването на държавата от страна на олигархичната задкулисна власт. През всички три мандата на управление на ГЕРБ, Сараят – метафората на трансформираната в държавна политика олигархична задкулисна власт – нямаше дори голяма потребност за пряко публично участие в управлението. Бойко Борисов отказваше коалиция с ДПС. Но негативите от този отказ оставаха изцяло за публичното лице на Корпорацията – за партията ДПС. Мащабната корупционна мрежа за източване на завладяната държава от корпоративната олигархична пирамида функционираше на пълни обороти, използваше максимално

целокупния кадрови, ролеви, институционален потенциал, които задкулисието бе вградило в институциите чрез експанзията на Сарая и неговите съюзници в националната политика през последните две десетилетия.

По своята същност тази мащабна мрежа на кадрова, финансова, полицейска, медийна и в крайна сметка – политическа власт, представлява един „имперски проект“. Когато изгубиш границите на собствената си жажда за власт, когато над теб остане „само небе“, рано или късно достигаш до състоянието на „свръхразпростриране“ (overstretching), което Пол Кенеди дефинира като първи белег на смъртна опасност за всеки имперски проект. Непрекъснатата експанзия на корупционната мрежа за завладяване и пре-завладяване на държавата, свързана с Пеевски като знаково лице на Сарая, води до непрекъснато нарастване на потребностите от финансов ресурс, който не е безкрайно наличен дори и за олигархичното задкулисие. Оттук избухна „войната“ за изтласкване и експроприация на други олигархични главатарии, в която Сараят използва всичките си институционални ресурси. Главатарите отвърнаха на удара. Общественото недоволство се съюзи с олигарсите, водещи война с властовото статукво. Дойде време за смяна на политическия реквизит на сцената. Това е големия проблем на България. Дали за пореден път ще изхвърлим от сцената поредната политическа гарнитура, омръзнала и намразена от нарастваща част от обществото – в случая ГЕРБ и Бойко Борисов, или ще успеем да проникнем поне донякъде зад сцената, да прогоним поне част от кукловодите, разигравачи спектакъла на завладяната българска държава. Защото Пеевски не е „голямото зло“. Той е текущото лице на добре скритата зад кулисите олигархична мафия, която притежава необходимите ресурси да създаде „алтернативни“ политически проекти, както и да купи, да подчини, да съблазни и овладее „протестните“ партии и лидери, идващи на власт, за да съхрани своя контрол над „завладяната държава“. Дори Ахмед Доган, който персонифицира Сарая, едва ли е дъното, ядрото на олигархията зад кулисите. Той е свръх успешния посредник между задкулисието и властовата игра на сцената на публичната политика. И трябва да бъде максимално осветен в тази си роля – трябва да поеме отговорността си за нея.

Феноменалният потенциал на ДПС като етнокорпоративна структура – основен разпределител и посредник на властовия ресурс между олигархичния капитал и публичните институции на държавата е възможен само в определен международен контекст. Руската връзка в създаването и развитието на ДПС е извън съмнение. И не само с аргумента за това, че летният сарай е в екстериториалното притежание на част от българския черноморски бряг от „Лукойл“. През годините натрапчиво впечатление прави относителната хладина в отношенията между ДПС и официална Анкара, както и поредицата неуспешни опити за изместване на Ахмед Доган от върха на партията. При всеки пореден – неуспешен опит има непреки изявления от руска страна, които намекват за едно и също нещо: ДПС е обща собственост, кондоминиум, в който Анкара е миноритарен собственик. Същевременно не можем да твърдим за пряка зависимост или управление на ДПС от страна на Москва. ДПС не е нито Атака, нито АБВ, нито дори

Трус по скалата на „Магнитски“?

Написано от Огнян Минчев, kultura.bg
Неделя, 13 Юни 2021 20:52

БСП... ДПС има стабилна основа на международно присъствие и представлява ценност за основните международни фактори в обкръжението на България. Партията е с добри позиции в либералния алианс в ЕП. Отношението на Вашингтон към Сарая е противоречиво, но последователно. От ДПС се очаква да играе две основни роли – да подкрепя атлантическата принадлежност на България и да възпира, доколкото е по силите му, експанзията на чужди (включително турски) специални служби, властови мрежи и радикални ислямистки организации в смесените райони на България. Към руските връзки на Доган Вашингтон гледа с обосновано подозрение. Много е вероятно това подозрение да се разпростре и върху скорошната тенденция на значително затопляне на отношенията между ДПС и Анкара под управлението на президента Ердоган.

Посещението на делегацията на ДПС в Турция и изявленията на Мустафа Карадайъ, възприети в София като скандални, са очевидно предупреждение от страна на Сарая – но не към българските институции и политическия елит. Предупреждението е към Вашингтон, чиито решения по закона „Магнитски“ застрашават за първи път през последните десетилетия не просто да сменят управляващите гарнитури в София – нещо, което и без друго се случва с реваншистка страст от страна на служебния кабинет на Румен Радев спрямо отиващата си властова пирамида на омразния му съперник Бойко Борисов. Санкциите спрямо шестимата българи по закона „Магнитски“, ако бъдат проведени последователно, без съмнение ще засегнат болезнено уникалния статут на етнокорпоративната пирамида на ДПС в политико-олигархичното статукво в България. Оттук – и заплахата, идваща от изявлението на М. Карадайъ за „майка родина“, както и бързото стопляне на отношенията с Ердоган (започнало месеци по-рано – докато Пеевски разпродаваше собствеността си). Посланието е очевидно – „ако не получим подкрепа от Вашингтон и Брюксел – ще я получим от Анкара...“ Подкрепата на Москва не е и била под съмнение – да добавим ние... Опазването на етническият мир и националната сигурност на България има определена цена и Сараят настоява тя да продължава да му бъде изплащана. Това няма как да се осъществи по друг начин освен чрез механизмите на мащабната институционализирана корупция и „завладяната държава“.

Не съм сигурен доколко тези знаци, излъчвани от Сарая биха впечатлили официален Вашингтон. България заема скромно място в стратегическата визия на световната сила и елитът на българската олигархия в продължение на десетилетия се възползва от това. От една страна, София успя да получи членство в ЕС и достъп до фондовете на съюза, както и предшестващото ЕС членство в НАТО. През тези 15 години конструкцията на ЕС се тресеше от динамично възникващи нови предизвикателства, а Америка доста тремаво се опитваше да отговори на нарастващи предизвикателства пред нейната водеща глобална роля – разместването на пластовете в Близкия изток, впечатляващия стопански и стратегически ръст на новия голям съперник – Китай, завръщането на Москва към политика на арогантен империализъм спрямо своите

Трус по скалата на „Магнитски“?

Написано от Огнян Минчев, kultura.bg
Неделя, 13 Юни 2021 20:52

съседни. В този контекст българският олигархичен елит кротко „сучеше от две крави“ – от европейските кохезионни фондове и от големите корупционни комисионни на големия олигархичен брат от Изток. Армията си оставаше въоръжена с останките от Варшавския договор, а безкрайните ремонти на ръждясащата съветска техника носеха тлъсти рушвети на висши държавни чиновници и политици. С едната ръка българските лидери подписваха разпоредбите на Третия енергиен пакет на ЕС, а с другата – договорите за енергийни проекти, циментиращи за десетилетия напред руския енергиен монопол върху България. Но – оказа се – всяко нещо е до време.

Изострянето на геополитическия сблъсък между Москва и Вашингтон по източните граници на Атлантическия съюз, отчуждаването на Ердоганова Турция от ролята ѝ на преден пост на НАТО в югоизточното крило на Алианса, опитите на Москва и на Анкара да съперничат за позиции и влияние на Европа и Америка в чувствителния регион на Западните Балкани – в своята съвкупност са процеси, чертаещи нова стратегическа конфигурация на Югоизточна Европа, в която България, въртяща се като фурнаджийска лопата няма място. България трябва да засили своя потенциал и своята стратегическа позиция като член на западния съюз. Това е трудно да стане при съхраняване на олигархичното статукво на „завладяната държава“ от последните 20-25 години. Санкциите по „Магнитски“ донесоха точно тази новина.

Не съм съвсем сигурен доколко позицията на Вашингтон, лансирана чрез санкциите по „Магнитски“, ще се окаже последователна и безкомпромисна. За добро или за лошо – през последните две десетилетия наблюдаваме процеси на бърза и понякога лишена от видима логика промяна в основни позиции на американската държава по ключови международни проблеми. Политическата поляризация в самата Америка води до смяната на федерални администрации без обичайната приемственост във водените от тях политики. Остава да видим доколко последователна и безкомпромисна ще бъде стратегическата позиция на Вашингтон, включваща „червен картон“ за олигархичното управление на България посредством механизмите на „завладяната държава“. Да не си правим илюзии – който и каквото ще да ви говори от вкопчилите се в яростна битка два политически лагера, водещите български политици в своето голямо мнозинство ще се надяват и този път „да ги отмине бурята“.

Отиващите в опозиция ГЕРБ се надяват бурята да ги отмине, за да се размине и размие осветяването на проблемни решения в рамките на тяхното без прецедент продължително управление – почти цели три мандата. Включително и за топлите връзки със Сарая – без официална коалиция, която Бойко Борисов толкова пламенно отрича. Румен Радев и кръгът около него се надяват Вашингтон да отслаби категоричната си позиция за обновление на българската политика с цел по-силна и ефективна роля на България като атлантически съюзник. Така те ще могат отново да

Трус по скалата на „Магнитски“?

Написано от Огнян Минчев, kultura.bg
Неделя, 13 Юни 2021 20:52

съвместяват две взаимно изключващи се роли. От една страна да бъдат „натовски генерали“, а от друга – да лобират за премахване на санкциите върху Москва и за традиционната „вечна дружба“, за която България плаща солен колониален данък. И най-важното – да бъдат дълго и щастливо на власт... Нови политици и „протестърски“ лидери се надяват „Магнитски“ сурово да удари Бойко, Гешев и Пеевски, но да помилва онзи с талончетата за триене, който праща по някой лев от Дубай... Ами как бе, избори до дупка идват, как се демонтира статуквото от раз-два... Башибозукът трябва поне няколко пъти да тръгне „на юруш“, докато изчегърта предишния башибозук... „Нашият сценарий“ срещу „Магнитски“ е ясен – той се практикува като модел за смяна на властта от три десетилетия. „Старите“ си отиват с хули и обвинения, с разкрития и интриги, със скандали и с „лека уплаха“ (Остап Бендер). „Новите“ идват, наместват се и на свой ред хващат лъжицата... Чакай, ще кажете, не всички са такива. Да, не всички... Но най-често тези, които не са такива, си тръгват първи – докато „новите“ остават, остаряват, забогатяват и биват на свой ред изчегъртани след някоя и друга година.

Моята лична надежда е, че позицията на Вашингтон по „Магнитски“ ще се окаже сериозна и дългосрочна. Не защото Америка ще оправи България. Вашингтон има отговорност да се грижи за американските интереси – не за българските. Но ако се погрижи добре за своите интереси в конкретния случай, Вашингтон ще даде възможност, стратегически шанс на България – на това, което е останало от България – като гражданска общност, като съзнание за принадлежност, като отговорност към тези, които идват след нас – да се защити и да се погрижи за себе си. Защото от много време България пребивава в безсъзнателното царство на сенките, там, където хората и народите са забравили кои са и защо съществуват. Време е да изплуваме в съзнание за общ смисъл и посока на национално съществуване, преди да потънем окончателно.